

Valstybės gynyboje tarybai

KREIPIMASIS

Dėl Lietuvos oro gynybos stiprinimo ir puolamojo atgrasymo plėtos

2025 m. liepos 16 d.

Vilnius

Gerbiami Valstybės gynyboje tarybos nariai,

Lietuva per pastaruosius trejus metus įrodė, kad geba greitai ir ryžtingai stiprinti savo gynybinius pajėgumus: reikšmingai padidintas krašto apsaugos finansavimas, pasiektas istorinis susitarimas su Vokietija dėl brigados dislokavimo, plečiama karinė infrastruktūra, o visuomenė vis aktyviau įsitraukia į šalies gynybą. Tačiau geopolitinė realybė reikalauja dar daugiau. Šiandien turime spręsti svarbiausią mūsų saugumo uždavinį – oro gynybos stiprinimą.

Rusijos karas prieš Ukrainą, naujų divizijų telkimas prie Baltijos šalių sienų, atviras Rusijos propagandistų grasinimas „neutralizuoti“ Baltijos valstybes ir planai vykdyti „humanitarines operacijas“ mūsų regione, oro erdvės pažeidimai, įskaitant incidentus susijusius su bepiločiais orlaiviais, nepalieka vietos abejonėms - grėsmė Lietuvai yra reali ir reikšminga. Be to, technologinė karo transformacija per pastaruosius metus aiškiai parodė, kad pagrindinis šiuolaikinio karo elementas – ne tik tankai ar masinės pėstininkų kolonos, bet ir raketos, bepiločiai orlaiviai (dronai), elektroninė kova ir kiti pajėgumai sugebantys greitai naikinti priešų techniką dar prieš jam įžengiant į teritoriją. Dronų revoliucija pakeitė karo veidą: nebrangūs, greitai pagaminami bepiločiai orlaiviai šiandien pajėgūs naikinti šimtus milijonų kainuojančią įrangą ar sutrikdyti kritinės infrastruktūros veiklą. Jeigu neturime efektyvaus, daugiasluoksnio oro gynybos „skydo“ virš mūsų galvų – esame pažeidžiami.

Šiuolaikinėje karyboje oro gynyba yra kertinis nacionalinės gynybos elementas. Be jos negalime kalbėti nei apie efektyvų atgrasymą, nei apie saugų mobilizacijos, logistikos ar karinės vadovybės funkcionavimą krizės metu. Ukrainos, Izraelio ir kitų šalių patirtys aiškiai rodo, kad net maža teritorija, apsaugota gerai organizuota oro gynyba, gali sėkmingai atsilaikyti prieš masinę raketų ir dronų puolimą. Lietuvos dangus šiandien nėra tinkamai apsaugotas – be tolinojo nuotolio priešraketinių sistemų, su ribotu vidutinio ir artimojo nuotolio pajėgumu ir nepakankamu bepiločių orlaivių identifikavimo ir neutralizavimo potencialu.

Tuo pat metu būtina suprasti, kad gynyba vien apsauginiu skydu neapsiriboja. Moderni oro gynyba turi turėti ir puolamąjį elementą – priešas turi žinoti, kad bet koks bandymas smogti Lietuvai ar mūsų sąjungininkams sulauks neišvengiamo ir skaudaus atsako. Lietuva turi turėti pajėgumus smogti priešų pajėgoms prieš joms dar įžengiant į mūsų teritoriją. Strateginiai priešų objektai turi būti pasiekiami mūsų atgrasymo priemonėmis – kad agresorius net nepagalvotų apie „mažą išpuolį“, tikėdamasi, kad NATO nedrįs reaguoti. Kaip Ukrainai reikėjo savų raketų-dronų – simbolinio ir praktinio atsako ženklo, taip ir Lietuvai reikia savo „oro gynybos kalavijo“, kuris kartu su oro gynybos skydu užtikrintų strateginį stabilumą.

K v i e č i a m e Valstybės gynyboje tarybą inicijuoti visapusišką, ilgalaikę ir nuoseklią Lietuvos oro gynybos stiprinimo programą, kurios pagrindu būtų sukurta daugiasluoksni nacionalinė oro gynybos sistema, apimanti šiuos pagrindinius komponentus:

1. **Pažangi integruota oro grėsmių aptikimo ir perspėjimo sistema**, paremta daugiakanaliu jutiklių tinklu. Sistema turi užtikrinti visų oro grėsmių – nuo mažų dronų iki balistinių raketų – ankstyvą aptikimą, klasifikavimą ir sekimą. Taip pat raginame, kad dar praėjoje Vyriausybės kadencijoje suplanuoti atpažinimo sistemų pirkimai būtų vykdomi prioriteto tvarka.
2. **Trumpojo nuotolio oro gynybos pajėgumų**, skirtų apsaugai nuo artimosios zonos bepiločių orlaivių grėsmių – tokių kaip FPV dronai, klajojanti amunicija, mažo aukščio UAV – bei nuo lėtai ir žemai skrendančių tolimojo nuotolio bepiločių orlaivių, **reikšmingas didinimas**. Šiems taikiniams neutralizuoti būtinos radijo ryšio trikdymo priemonės, mobilūs neutralizavimo moduliai, automatiniai pabūklai (pvz., „Skynex“, „Gepard“) bei trumpojo nuotolio raketinė ginkluotė – Lietuvos jau įsigyjamos RBS70 NG (MSHORAD) ir „Piorun“ mobilios oro gynybos sistemos.
3. **Tolesnis vidutinio nuotolio oro gynybos sistemų**, tokių kaip Lietuvos turimos NASAMS, skirtų perimti pilotuojamus ir nepilotuojamus orlaivius, sparnuotąsias raketas bei kitus taikinius taktiniuose atstumuose, **tinklo plėtojimas**.
4. Esant finansinėms galimybėms, **tolimojo nuotolio oro gynybos sistemų**, tokių kaip „Patriot“ PAC-3 MSE, SAMP/T NG, Arrow-3, **diegimas**. Šios sistemos turi būti pajėgios perimti balistines raketas, tolimojo nuotolio sparnuotąsias raketas.
5. **Stebėjimo ir informacijos perdavimo infrastruktūra**, apimanti nacionalinio radiolokatorių tinklo stiprinimą, papildomų stebėjimo priemonių diegimą (įskaitant pasyviuosius jutiklius ir dirbtiniu intelektu paremtas sistemas), bei oro erdvės stebėjimą iš oro – pasitelkiant NATO AWACS ar galimus bendrus AEW pajėgumus su regioniniais partneriais. Visa gynybos architektūra turi būti integruota į vieningą vadovavimo, valdymo ir ryšių struktūrą, leidžiančią efektyviai koordinuoti visų gynybos sluoksnių veikimą.
6. **Užtikrinti integruotą atsakomųjų smūgių (angl. – *counter-strike*) pajėgumą prieš priešų puolimo infrastruktūrą ir kitus vertingus taikinius**. Turime turėti galimybę smogti priešų infrastruktūrai ir sistemoms, vykdančioms atakas prieš mūsų karinę ar civilinę infrastruktūrą. Tai – esminis atgrasymo veiksnys, įgalinantis aktyvią gynybą ir kovinį atsaką.
7. **Suformuoti specializuotus priešdroninius vienetus kariuomenės struktūroje, dislokuojamus strategiškai svarbiose urbanizuotose teritorijose**. Šie vienetai turi būti aprūpinti elektroninės kovos priemonėmis (trikdymas, perėmimas), dronų sulaikymo sistemomis (gaudyklės, neutralizavimo moduliai) ir artimosios zonos ugnies ginkluote (MANPADS, automatiniai pabūklai, taktinis šaudmuo). Tokias užduotis gebantys atlikti padaliniai atitinkamai turėtų būti kuriami ir plečiami Krašto apsaugos savanorių pajėgose bei Karo komendantūrų struktūroje.

8. **Vystyti valstybinę oro gynybos pramonę.** Kartu su partneriais ir startuoliais Lietuvoje kurti priešdroninių sistemų, radarų ir kitų oro gynybos technologijų sprendimus. Tai užtikrintų tiek karinę, tiek technologinę nepriklausomybę.
9. **Sukurti stabilų finansinį mechanizmą daugiasluoksnės oro gynybos plėtrai.** Per Valstybės gynybos fondą įtvirtinti atskirą biudžetą oro gynybai, kuris būtų apsaugotas nuo politinių svyravimų ir užtikrintų nenutrūkstamą sistemų plėtrą.
10. **Sukurti mobilias Viešojo saugumo tarnybos komandas** – atitinkamai parengtus oro erdvės stebėjimo bei mobilių ugnies komandų ekipažus, kuriuos sudarytų specializuotas transportas, oro erdvės stebėjimo priemonės, atitinkama trumpojo nuotolio oro gynybos ginkluotė, speciali taikinių aptikimo ir taikymosi įranga, specialiai apmokyti pareigūnai. Kitaip tariant, komandos būtų aprūpintos mobiliais radarais, galinčiais aptikti mažuosius bepiločius orlaivius, priešdroninėmis priemonėmis ir automatiniais pabūklais. Tokios priemonės leistų aptikti prie ypatingos svarbos infrastruktūros objektų artėjančius dronus ar oro balionus ir juos blokuoti, kad jie nepriartėtų prie saugomų objektų, arba esant potencialiai grėsmei juos numušti.
11. **Aktyviai naudotis ES ir NATO gynybos iniciatyvomis.** Prisidėti prie bendrų pirkimų, siūlyti „norinčiųjų koalicijas“, pasinaudoti ES fondais kritinei infrastruktūrai ir ginkluotei įsigyti.
12. **Integruoti oro gynybą su civilinės saugos sistemomis.** Plėtoti perspėjimo priemones, priedangas, šviesti gyventojus ir organizuoti masines pratybas – tai sustiprins visuomenės atsparumą.

Lietuvos saugumas prasideda danguje. Jeigu mūsų dangus liks neapsaugotas – visos kitos gynybos grandys bus trapios. Jeigu dangų saugos stiprus, integruotas ir puolamąjį potencialą turintis oro gynybos skydas, priešas nedrįs mūsų testuoti. Oro gynyba – tai ne tik ginkluotė, tai visos valstybės pasirengimo gintis pagrindas. Ją reikia kurti dabar, kol dar turime laiko. Raginame Valstybės gynimo tarybą imtis lyderystės ir įtvirtinti oro gynybą kaip strateginį nacionalinį prioritetą. Tai yra mūsų signalas tiek savo piliečiams, tiek priešui, kad Lietuva yra pasirengusi ne tik gintis, bet ir nugalėti.